

Golan Tepeleri: Gelişim Süreci, Hukuki Statüsü ve Soruna Yönelik Uluslararası Tepkiler

Hülya Koç

Yüksek Lisans Öğr., Karabük Üniv., Uluslararası Politik Ekonomi Böl.
Master Student, Karabuk University, Dept. of Int. Political Economy
h.koc_91@hotmail.com

Göktuğ Yemenici

goktug_yemenici@hotmail.com

Öz

Golan Tepelerinde 1967 yılında başlayan İsrail işgalleri, uluslararası hukuku ve adaleti yok sayan, bölge de var olan çatışmacı statükonun sürmesine hizmet eden ve muhtemelen yakın dönemde çıkabilecek Arap-İsrail çatışmasını destekler nitelikte, o bölgenin önemli birkaç meselesinden biridir. Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi, 4 Haziran 1967'den sonra İsrail'in işgal ettiği toprakları boşaltmasını öngören 242 ve 338 sayılı kararlarını aldı. Yaptırım gücünden yoksun olan bu kararlar ve büyük güçlerin bu kararları uygulatma adına isteksizlikleri, İsrail işgalinin süresini uzatan öncelikli nedenler arasında yer almaktaydı. Geçen 42 yılda Golan'daki krize birçok uluslararası aktör müdahil oldu, fakat İsrail işgali ile oluşan statükonun değişmesi adına çabalar ve girişimler bir türlü başarıya ulaştırılamadı. Geçmişe baktığımızda 1948 yılında, İsrail'in 1923 de çizilen sınırın ötesine geçmesi ve kıyılara ulaşması sonrasında Arap-İsrail Savaşları başlamıştır. 1949 yılında Birleşmiş Milletlerin bölgeye müdahalesi sonrası Suriye önce ki konumuna geri çekilirken, İsrail ise tahliye edilen bölgelerin dışında kalmıştır. İki ülke arasında ki gerginlik, 1949 yılında İsrail'in tek taraflı iradesi ile imzalanan ateşkes andlaşması sonrasında, güvenli bölgede yer alan Araplar ile Yahudilerin yer değiştirilmesiyle gerginlik artmıştır. Buna ek olarak iki ülke arasında İsrail'in güvenli bölgesinde yer alan Huleh

Havzasında ki su kaynağı tartışmalara yeni bir boyut kazandırmıştır. 1967 yılına kadar Suriye, sınır olarak bilinen bu bölgede üstünlüğünü korudu. 1967 yılında İsrail Altı Gün Savaşları olarak bilinen Arap-İsrail sırasında Suriye'ye saldırarak Golan Tepelerini ele geçirdi. İsrail için Golan Tepelerini önemli kılan nedenlerin en başında güvenlik ve su kaynakları geliyordu. 1981 yılında bölge İsrail tarafından ilhak edildi ve uluslararası hukukta büyük tepkilere yol açtı. Bu durum Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilemez olarak nitelendirildi. Son dönemde İsrail'in yaptığı "Golan bizimdir, bizim kalacak." açıklamasından sonra, ABD'nin bu bölgeyi "İsrail Toprağı" olarak tanıması uluslararası arena da büyük tepkilere neden olmuştur. Bu çalışma ile Golan Tepelerinin Arap-İsrail ülkeleri için stratejik önemine ve hukuki statüsüne değinilmiştir. Çalışmada kaynak toplama verilerinde İsrail-Suriye, Altı Gün Savaşları ve Golan Tepelerine ilişkin tez, kitap, makale, haber, rapor ve gazetelerde tarama yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İsrail, Suriye, Hukuk, Golan Tepeleri

Golan Heights: Development Process, Legal Status and International Responses to the Problem

Abstract

Israeli occupations that have been started in 1967 at Golan Heights and ignored the international law and justice. Israeli occupations also served the existence of confrontational status quo in the region and it is also one of the few important cases which are in the position of exacerbating Arab-Israel conflict. Later than 4th of June 1967, United Nations Security Council has legislated the motions of 242 and 338 which compelled Israel to recant from his occupational-based desire and back off from the region. The absence of sanction power motions and the unwillingness of great powers on the point of implementing them are the main reasons which procrastinated the Israeli occupation. There were many international actors who interloped to the Golan Heights conflict over the 42 years but all the

attempts for the purpose of changing the status quo which was triggered by Israeli occupation have not been eventuated by success. When we look back down in 1948, Arab-Israeli wars have been started at the end of the attempts which Israel reached to the shores and tried to pass through the borderline which was demarcated in 1923. In 1949, after the UN's intervention, Suriye backed off to the previous position whereas Israel left in the out of the evacuated regions. Tensions between the two countries have been incited after the ceasefire agreement that was signed by Israel's one side discretion and resulted with the swapping Arabs and Jewry that were on the safe zone. In addition, the water source conflict in the Huleh Basin which is located in Israel's safe zone made the situation worse. Until 1967, Syria retained its superiority in this region. In 1967 Israel occupied the Golan Heights by assaulting to Syria and took over the control after the war which is known as a 6-Day War in the history. Main reasons why Israel taking heed of Golan Heights, were water sources and security. In 1981 region was annexed by Israel and that caused stupendous objections in the International Law. This case was described as unacceptable by the UN. More recently Israel's explanations regarding the region as a "It is ours and it will stay ours", the U.S.A has recognized the Golan Heights as an Israel's Land and that recognition caused objections in the international area. With this academic work, touches to strategic importance and lawful status of the Golan Heights for Arab and Israeli. In the study, resource-gathering data were scanned in theses, books, articles, news, reports and newspapers about Israel-Syria, Six-Day Wars and Golan Heights.

Keywords: Israel, Syria, Law, The Golan Heights

GİRİŞ

Golan Tepeleri, 1967 yılındaki Altı Yıl Savaşlarından bu yana İsrail-Suriye arasında çatışmalara sebep olan önemli bir meseledir. İsrail devleti var olduğundan bu yana bulunduğu topraklarda, sözde kendi güvenliğini sağlamak için komşu ülkelerle devamlı savaş halinde bulunmuştur. Kendi topraklarını genişletme ve kendi topraklarının güvenliğini sağlayacakları yerleri ülkesine dâhil etmek adına sürekli saldırgan ve çatışmacı bir tavır sergilemiştir. Bu

tutumuyla; Suriye'ye ait olan Golan Tepelerini 1967'de işgal ettikten sonra, 1981 yılında ilhak etmiştir. Demografik yapı geçen süreçte İsrail lehine tamamen değiştirilmiştir. Bu sebeple uluslararası hukuk açısından değerlendirildiğinde İsrail'in Golan Tepelerindeki varlığı, işgal kapsamında değerlendirildiğinde tamamen yasa dışı kabul edilmektedir.

Bölgede yapılmak istenilenlerin temel nedenleri arasında, öncelikli olarak İsrail'in güvenliği ve o bölgedeki enerji kaynaklarının sürekli ve güvenli olarak dünya pazarına arz meselesini sayabiliriz.

İsrail uluslararası hukuka ve kararlara rağmen Golan'dan çekilmemeye devam etmektedir. Bununla beraber bütün enerji kaynaklarından faydalanmakta ve Suriye'nin buradan çekilmesiyle birlikte yeni yerleşim alanları kurmaya ve projeler hazırlamaktan da vazgeçmemektedir. Günümüzde Trump 'un Golan Tepelerini, İsrail egemenliğinde kabul ettiğine dair karar imzalaması uluslararası arenada büyük etki yaratmıştır. Çalışmada Golan Tepelerinin işgalinden, günümüze kadar gelen süreçteki olaylara ve hukuki statüsüne detaylı olarak değinilecektir.

1) Golan Tepelerinin Konumu ve İsrail Açısından Önemi

Suriye'nin güneybatısında İsrail'in ise kuzeydoğusunda yer alan tepelik bölge Golan Tepeleri olarak bilinmektedir. İsrail'in, Suriye sınırında yer alan bir stratejik noktasıdır. Bölge 1967 yılında Ürdün, Mısır ve Suriye'den oluşan Arap İttifakı ile İsrail arasında gerçekleşen "Altı Gün Savaşları" sonrasında İsrail tarafından işgal edilmiştir. Uluslararası hukuka göre bir karşılığı bulunmayan bu işgal bölgeyi resmi olarak Suriye'ye ait kılmasına rağmen, İsrail bölge kontrolünü bırakmama konusunda ısrarcı bir tutum sergilemektedir. İsrail'in Golan Tepelerinde ki ısrarcı tutumunun arkasında bölgenin İsrail açısından sahip olduğu stratejik önemi bulunmaktadır. İlk sebep olarak sahip olduğu su kaynaklarını gösterebiliriz. Golan Tepeleri 444 km² alan üzerinde yer almaktadır. Güney'de Yarmuk Nehri, Batı'da Ürdün Nehri ile Taberiye Gölü, Kuzey'de Harmon Dağı ve Doğu'da Ruqqad Vadisi sınırlarını belirlemektedir. Bölge kontrolünün üçte ikisi İsrail tarafında bulunmaktadır. Buna karşılık Suriyeli çiftçiler Taberiye Gölü'nü balıkçılık sektöründe ve içme suyu olarak da

yararlanabiliyorlardı. Golan Tepelerinin demografik yapısına baktığımız zaman toplam olan 40.000 nüfusun 20.000'lik dilimi Suriyeli iken geri kalan 20.000'lik dilimi ise İsraili Yahudilerdi. Bölgenin su kaynakları açısından önemi, öncelikle verimli bir toprak üzerinde yer alıyor olması onu tarımcılık anlamında cazip kılıyordu. Daha da önemlisi ise bölge yenilenebilir enerji bakımından çok önemli bir statüye sahipti. Hali hazırda birçok İsrail merkezli firmalar bölgede küçük rüzgâr santrali kurmaktadır. Yeni enerji arayışlarının artması ve Golan bölgesinin elinde tutmuş olduğu avantajlı konumu yatırımcıları ve devlet görevlilerini etkilemektedir.

Sonra ki süreçlerde İsrail'in su sorununa ilişkin değişik çözüm adımları ortaya çıkmıştır. Bunların en başında gelen (Med-Dead Canal) Akdeniz ve Ölü Deniz Kanalı'dır. Kanalin yapımına ilişkin planlamalar Amerikalı James Hayes ve Joseph Cotton tarafından yapılmıştır. Projenin duyulması Ürdün'ü harekete geçirmiş, bu sürecin ertelenmesi ve engellenmesi konusunda çaba sarf edilmiştir. Ürdün'ün temel çekincesi kendi taraflarına kurmuş oldukları kimyasal endüstriyel çalışmaların, kurulacak olan kanal sonrası Ölü Deniz'in su seviyesini yükseltmesi ve Akdeniz sularının içe sızması sonucu kendi sektörel çalışmalarına zarar vereceğine inanmalarındır. Görüldüğü üzere İsrail bölge politikasında geri adım atmamakla beraber çözüm olarak adlandırdığı başlıklar ile bölge güvenliğine sürekli zarar vermeye devam etmiştir. (Wolf, 1995: 164-168)

2) Golan Tepelerinin İşgali

1964 yılına kadar Golan olarak bilinen bölge iki yerleşim yeri olan Şam ve Dera idari makamları tarafından yönetilmekteydi. 1964 yılında Suriye bölgenin çözümüne yönelik olarak yeni bir oluşum içerisine girdi ve resmi olarak 31 Ağustos 1964'te Kuneytire'de idari makam olarak ve başkent olacak şekilde resmi kayıtlar arasında ki yerini aldı. Kuneytire'de kendi arasında Kuneytire ve Fiq (Yönetim bakımından Kuneytire idari makamlarına bağlı, yerleşim yeri) olarak ikiye ayrıldı. Bölge İsrail'in işgalinden önce ki süreçte ekonomik olarak önemli bir yere sahipti. Dönemin verilerini yansıtan resmî belgelere göre, 1966 yılında bölge hayvancılık açısından önemli bir konumdaydı. Rakamlara dönecek olursak 3,600 inek, bölgenin

mevsimine göre şekillenen sayıları bir milyon ile iki milyon arasında değişen keçi ve koyun, 1,300 at, 7,000 yük hayvanı, 200,000 kümes hayvanı ve 7,000 adet arı kovanı bulunmaktaydı. Buna ek olarak 1960 ve 1966 yıllarında tüketilebilen tarımsal ürünlerin miktarlarına baktığımız da ise 16,000 ton tahıl, 13,000 ton sebze, 13,400 ton süt, 16 ton bal, 2,000 ton ete ek olarak 18 milyon yumurta bulunmaktaydı.

Suriye kontrolü altında bulunan Kuneytire'nin sosyal karakteristik özelliklerine baktığımız zaman bölgenin tarım odaklı bir hayat sürdüğü görülmektedir. Bölgenin toplam nüfusuna baktığımız da ise sayının 147,613 iken bunların sadece 30,147'si Kuneytire yönetim bölgesinde yaşamaktadırlar. Bu sayının 27,358'i Kuneytire'de iken geri kalan 2,769'luk kısım ise Fiğ bölgesinde yer almaktaydı. Toplam iş gücüne baktığımız zaman sayı 26,004 yani toplam sayının sadece yüzde yirmilik dilimine denk gelmekteydi. 1966 yılında bölgede ileri seviyede eğitim verecek hiçbir kurum bulunmamaktaydı. Bölgede yer alıp ileri düzey eğitim almak isteyen öğrenciler metropol şehirler olan Şam ve Halep'e gitmek zorunda kalıyordu. Kuneytira bölgesinde sağlık hizmetleri de sorunlu olarak ilerliyordu. Bölgede devlet veya özel hiçbir hastane yoktu. Sadece beş adet sağlık merkezi vardı. Bölgenin işgaline ilişkin yapılan ilk çalışmalar Uzi Gador tarafından şu şekilde kaleme alınmıştır: Bölgenin sahip olduğu tarımsal açıdan zenginliğe bakmadan evvel, şunu belirtmeliyiz ki tarım bölgenin sahip olduğu ekonomik faktörlerden sadece birisidir. Tarım önemli bir sebeptir fakat en önemlisi değildir. **"Bizim perspektifimizde tarım ile eşdeğer olan turizm ve iaşe"** gibi başka temel başlıklarda yer almaktadır.

İsrail cephesinde işgalini planladığı bölgeye ilişkin çalışmalarını sürdüren yetkililer Golan Tepelerini plan olarak üç bölmüşlerdi. Bunlar (Halabi, 1992: 78-92) Kuzey Cephesi Alt Bölgesi, Güney Cephesi Alt Cephesi, Taberiye Gölü.

Golan'ın siyasi, ekonomik ve demografik yapısında radikal bir değişim yaratan en önemli gelişme şüphesiz ki 1967'deki Altı Gün Savaşlarıdır.

2.1. Altı Gün Savaşları

1967’de İsrail ve Arap komşuları arasında patlak veren savaşın aslında tek bir nedeni yoktu. Savaşın oluşumu hızlandıran ilk sebep 1964 yılında İsrail Ulusal Su Taşıyıcısı projesidir. Bu proje ile İsrail Celile Denizi’nden yüksek nüfuslu merkeze ve kurak güneye su transfer etmek ve suyun verimli bir şekilde kullanılmasını ve ülkedeki su kaynağının düzenlenmesini sağlamayı hedeflemekteydi. Projenin ortaya atıldığı dönem 1950’li yıllara kadar geri gidebilmektedir. O süreçte ABD başkanı olan Dwight Eisenhower Arap ülkelerinin sahip olduğu korkuyu giderme adına büyük çaba harcamıştır. Arapların sahip olduğu endişe şu şekilde ifade ediliyordu; “Temel kaygı Ürdün Nehri’nden gelen suyun adil bir şekilde paylaşılıp paylaşılmayacağı” konusuydu, bu durum da rahatsızlık veriyordu.

İsrail’in verimli su kaynaklarını bölgede yaşayan Yahudilerin yararına kullanacağı düşüncesi, Suriye ve Ürdün’ü su söz konusu nehre ulaşmadan suyun çekilmesini sağlayacak proje yapmaya itti. Buda devletlerarasında gerilimi bir üst boyuta taşıdı. İsrail’in muhtemel bir savaş karşısında ki en büyük endişesi üç farklı komşusuyla aynı anda savaşacak maddi yükü kaldırabilecek durumda olup olmamasıydı. İlk olarak Ürdün’e baktığımız zaman sınır olarak İsrail’e en yakın olan bölgeden yapılacak olan ateşli bir saldırı İsrail’de tahribat düzey yüksek olabilirken, Araplar arasında böyle bir saldırıya istekli olan en son ülke olarak Ürdün gösterilmekteydi. Suriye’ye açısından değerlendirildiğinde, bu üç ülke arasında askerî açıdan en etkisiz olan ülkeydi. Bu değerlendirme sayı bakımından değil, eğitim, donanım kalitesi ve motivasyon gibi etmenler dikkate alınarak yapılmıştır. Fakat bir diğer boyutta savaş için istekli olan ilk devlet Suriye’ydi, buna ek olarak Suriye’nin sahip olduğu bu tutum İsrail halkının onları “çılgın” olarak adlandırmasına sebep olmuştur. Mısır, savaş öncesi dönemde İsrail’in en temel endişesi olabilecek durumundaydı. Bunun sebebi olarak Mısır’ın askerî açıdan öteki devletlere göre güçlü oluşu ve İsrail topraklarını bombalayabilme potansiyelinin var olması gösterilebilir. (Entwistle, 1988: 44-50)

İsrail ve Suriye arasında 1967 savaşını hazırlayan temeller, yavaş yavaş silahlı saldırı boyutuna ulaşmaya tam olarak 3 Kasım 1964 tarihinde başladı. Bir çift Suriye tankı ‘Tel Nukheila’ üstünde İsrail traktörlerine ateş açtı. Bu saldırıdan sonra İsrail tankları gizlendikleri

yerlerden çıktılar. Çıkan çatışma sonrası, iki tarafın tankı da birbirini vurmaya başaramadığı için taraflar geri çekilme kararı aldı. Bir sonraki saldırı Suriye cephesinden 13 Kasım tarihinde, öğleden sonra gerçekleşecekti. Bu saldırı ilk saldırıya kıyasla daha geniş çerçevede meydana geldi ve sonucunda üç İsrail askeri ölümlenirken, on bir asker ve sivil vatandaş yaralandı. İsrail tanklarından çıkan ateş sonucunda ise iki Suriye tankı imha edildi. 13 Kasım'da kayıplarla sonuçlanan bu ikili mücadele tüm dünyada düşmanlık kavramının yeniden yorumlanmasına ve genel bir savaş halinin meydana çıkabileceği olma ihtimaliyle üçüncü ülkelerinde endişe duymasına sebep oldu. (Asher-Hammel, 1987: 49-53)

Arap müttefikleri ile İsrail arasında gerilimi arttıran bir diğer tarihi olay ise, Mısır doğumlu olan ve daha sonra İsrail'e göç eden Eli Cohen'in idamı olmuştur. İsrail'e göç edişinden sonra İsrail ordusuna alınan Cohen, Suriye ordusuna sızmaya ve orada kendini sevdirerek istihbarat akışını sağlamayı hedeflemiştir. Gerçek kimliği ortaya çıkan Cohen başarı sağlayamamış, Suriye tarafından 18 Mayıs 1965'te Şam'da idam edilmiştir. (Hof, 2001: 25-37)

Kendini aktivist bir örgütlenme olarak ilan eden Fetih ilk olarak 1965 yılında aktif bir faaliyet içerisinde yer aldı. İlk olarak İsrail'e karşı gerçekleştirilecek olan fakat bir Lübnanlı polis tarafından durdurulan eylem planı uygulanacaktı. İlk bombasını İsrail Ulusal Su Kanalı'nın altına kurmuş fakat patlama sonrası bir hasar ortaya çıkmamıştı. 28 Şubat 1965 tarihinde ikinci kez bomba yerleştiren Fetih komandoları Ürdün sınırının 3 mil uzağında yer alan tahıl ambarını patlattılar. 1965 yılının ilk çeyreğinde Fetih komandoları hazırlık içerisinde oldukları birçok saldırıyı nihayetine kavuşturamadan Ürdün ve Lübnan ordusuna ait asker ve polisler tarafından durduruldular. Fakat Fetih komandoları zaman içerisinde polis ve askerlere ek olarak İsrail'in kurmuş olduğu tuzakları da atlatmayı başarmışlardı. 6 Eylül 1966'da Suriye sınırına yakın bölgede gerçekleşen bombalı saldırı sonrası, İsrail Birleşmiş Milletlere bir dilekçe yazmıştır. İsrail'in açık bir şekilde Suriye'yi suçladığı saldırı sonrası, Suriye tarafı bu suçlamayı ret ederken tüm dünya BM'nin vereceği kararı beklemekteydi. 17 Eylül 1966 tarihinde Suriye Dışişleri Bakanı, **"İsrail tarafından şiddet içerikli herhangi bir oluşum Suriye-Mısır ortak askeri**

müdahalesiyle karşılık bulacaktır” dedi. Birleşmiş Milletler ‘in müdahalesiz tutumu devam ederken, 8 Ekim tarihinde Fetih komandoları bir daha saldırıya geçti ve sonucunda dört İsrail vatandaşı yaralandı. (Dajani, 2011: 13-14)

12 Ekim tarihinde Sovyetler Birliği tarafından yapılan açıklamada, İsrail’in Suriye sınırına askeri birliklerini ilerlettiğini ve olası bir saldırıda Moskova’nın Suriye yanında yer alacağı belirtildi. Aynı gün içerisinde Ürdün ve İsrail askeri birlikleri sınır boyunca askeri müdahaleye başladılar. (Asher-Hammel, 1987: 272-274)

Savaş altı gün sürmüş, altı gün boyunca İsrail Devleti Şam’a kadar ulaşmış ve SSCB’nin müdahalesi ile sona ermiştir. Sovyetler ABD’den İsrail’i durdurmasını istemiş ancak savaş Arapların hezimete uğraması ile son bulmuştur. İsrail Suriye, Mısır ve Ürdün’ü işgal etmiş topraklarını dört kat genişletmiştir. 250 binden fazla Filistinli 100 binden fazla Suriyeli de mülteci durumuna düşmüştür.

2.2. Yom Kippor Savaşı

1967 tarihinde gerçekleşmiş olan Altı Gün Savaşları ve 1973 yılında gerçekleşen Yom Kippor savaşlarının arasındaki dönem, İsrail açısından, yani İsrail modern kimliğinin değişiminde öneme sahiptir. İsrail Altı Gün Savaşının sonuçlarından memnun görünmekte, Arap Devletlerini politik, askeri ve psikolojik olarak baskı altına alarak “de facto” olarak ortaya çıkan bu durumun devamının gelmesini istemekteydi. Bu sebeple İsrail resmi olarak bir çözümden ve kendisine bağlayıcılık kazandıracak andlaşmalardan ve oluşumlardan uzak durmayı tercih etmiştir.

Bölgede devam eden Arap ülkeleri ve İsrail arasında devam eden bu gerginlik, Sovyetler ve ABD’nin de çatışmaya dâhil olmasını sağlamıştır. Sovyetler Mısır’ı, ABD ise İsrail’i hem politik hem askeri yönden desteklemiştir. Bunun sebebi ise ABD ve Sovyetlerin destekledikleri ülke üzerindeki var olan çıkarlarıdır. Her iki süper güçte destekledikleri ülkelerin pozisyon kaybı yaşamaması ve kendilerinin pozisyon kaybetmemesi anlamına geldiğini bilmekteydi.

1970 yılında Mısır Devlet Başkanı Nasır’ın suikasta uğrayarak hayatını kaybetmesiyle yerine Enver Sedat gelmiştir. Sedat’ın en öncelikli hedefi ise Altı Gün Savaşlarında İsrail tarafından işgal edilen

toprakları geri almaktı. Bunun için ise uluslararası diplomasi yollarını deneyen Sedat, diplomatik yollar tükendiğinde savaşın gerçekleşmesinin mümkün olduğunun farkındaydı ve bunun hazırlıklarını yapıyordu. Diplomatik olarak öncelikle Ortadoğu'daki güç dengesini Mısır'ın lehine çevirmesi ve İsrail'e karşı ekonomik, siyasal ve diplomatik baskılar oluşturacak bir konjonktüre çevrilmesi için gayret göstermiştir. Bu amaç doğrultusunda ABD yönetiminin İsrail üzerindeki etkisini kullanması için ikna etme çalışmalarına girişmiş, Nasır bir yandan da Arap petrol üreticilerini petrol ambargosu koymaları konusunda direktmiştir. Bu çabalar sonucunda Suudi Arabistan başta olmak üzere petrol üreten ülkeler petrol üretimini azaltmış ve fiyatlarda artış yapmıştır. Bununla İsrail'e karşı uluslararası bir baskı uygulanması ve işgal ettiği ülkeleri boşaltması sağlanmaya çalışılmıştır. (Bulut, 2018: 345-346) Konulan bu ambargo ile ülkeler, düşman ülkeler (İsrail'e destek veren) ve dost ülkeler olarak ikiye ayrılmıştır. ABD ve Hollanda düşman ülke olarak görülmüş, İngiltere ve Fransa ise dost ülke olarak konumlandırılmıştır. (Embel, 2014: 83)

Arap-İsrail Savaşlarında yaşanan kayıplar göz önüne alındığında, Enver Sedat Mısır için zaferi umut etmekte, bu durumu sınırlı bir savaş ile düzeltmek istemekteydi. Diğer Arap Ülkelerini de bir araya getirerek İsrail'e karşı bir araya gelmeyi başaran Mısır, 6 Ekim 1973'te İsrail işgali altında olan Süveyş kanalına, Suriye ise Golan Tepelerine karşı saldırıya geçmiştir. 6 Ekim, Yahudiler için "Kefaret Günü" anlamına gelen "Yom Kippor" gününe denk geldiği için savaş bu ismi almıştır. İsrail savaşın başında zorluk çekse de savaşın ilerleyen safhalarında ABD'nin de desteği ile bir hava koridoru oluşturmuştur. Bu desteğe karşı petrol üreticileri ABD için de petrol ambargosu uygulamış buda 1973 Petrol Krizini doğurmuştur. İsrail bu destek ve etkin seferberlikle savaşta üstünlük elde etmiştir. Önce Golan Tepelerinde Suriye Cephesini daha sonra Süveyş Kanalında Mısır'ı geri püskürtmeyi başarmıştır. (Bulut, 2018: 347)

Savaşın bilançosu ise 5 bin Mısır, 3 Bin Suriyeli asker hayatını kaybetmiş, Mısır ve Suriye'ye ait 2 bin 200'e yakın tankın ve 350 ye yakın uçağın imha edildiği tahmin edilmektedir. İsrail açısından değerlendirildiğinde ise; 2 bin 500'e yakın asker hayatını kaybetmiş,

102 savaş uçağı ve 400'den fazla tank imha edilmiştir. (Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/arap-ulkeleriyle-israilin-son-savasi-yom-kippur/1274291>, Erişim Tarihi: 25 Nisan 2019)

3) Birleşmiş Milletler (BM) Tarafından Alınan Kararlar Çerçevesinde Golan Tepelerinin Hukuki Statüsü

Yaşanan savaşların ardından, BM Güvenlik Konseyi 1981 yılında aldığı 497. kararında Golan Tepelerinin işgaline karşı çıkmakta, **“İsrail'in işgal altındaki Golan Tepelerinde kendi kanunlarını, yargısını ve idaresini uygulama kararı hükümsüzdür ve uluslararası hukuki bir geçerliliği yoktur”** ifadesiyle bu tutumu desteklemektedir. (CNN Türk, <https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/11712>, Erişim Tarihi: 26 Nisan 2019). Ayrıca yine bu tasarıda, İsrail'in işgali altında bulunan Golan Tepelerinde yaşayan Suriyelilerin ana vatanlarındaki ailelerini ziyaret etmelerine izin verilmesi, uluslararası kuruluşların bölgeye erişiminin sağlanması ve özellikle İsrail hapishanelerinde 30 yılı aşkın tutukluların derhal serbest bırakılması da vurgulanmaktadır. (Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-israilin-golan-tepelerini-isgaline-karsi-cikan-tasariyi-kabul-etti/1425891>, Erişim Tarihi: 26 Nisan 2019)

28 Mart 2018 tarihinde, İnsan Hakları Konseyi ise; 1967 İsrail askeri müdahalesi ile başlayan, günümüze kadar gelen bu süreçte bölgede yaşayan Suriyeli vatandaşların, İsrail tarafından temel hak ve insan haklarını ihlal eden tutumları nedeniyle acı duyduğunu ifade ederek bir karar tasarısı sunmuştur. Bu kararlar: (United Nations, 6 Nisan 2018)

- i. İsrail'in bölgeye ilişkin kendi hukukunu ve bölgeyi kendi idari kontrol bölgesi altına alma fikrini zorla kabul ettirme girişimi, Güvenlik Konseyi'nin 1981 yılında aldığı kararla ilişkili olarak hükümsüzlüğü kabul edildi ve İsrail'in bu yönde atmış olduğu adımların geri çekilmesi istenildi.
- ii. İsrail'in bölgenin demografik ve kurumsal yapısına ek, yasal durumunu değiştirmekten vazgeçmesi, *“Golan'a Gel”* başlığı altında sürdürmekte olduğu yerleşim projelerinin sona erdirilmesini ve

yerinden edilen Suriyeli vatandaşların evlerine geri dönmeleri ve el konulan mallarının geri verilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır.

- iii. İşgal edilen Golan bölgesinde yer alan Suriyeli vatandaşların İsrail vatandaşlığına alınması ve İsrail kimlik kartı edinmeleri yönünde temel hak ve insan haklarına zarar verebilecek tüm uygulamalardan vazgeçilmesi gerekliliğine değinilmiştir.
- iv. Suriyeli vatandaşların ailelerini ziyaret amaçlı kullandıkları ve Quneitra bölgesi olarak adlandırılan bölgede Uluslararası Kızıl Haç Komitesi kontrolü altında yapmış oldukları ziyaretlerin kaldırılmasına yönelik İsrail'in aldığı kararların Dördüncü Cenevre Sözleşmesini ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesini açıkça ihlal ettiği için geri çekilmesi gerektiği tekrar hatırlatılmıştır.
- v. İsrail hapishanelerinde bulunan ve bazıları 30 yıldan uzun süredir orada tutsak olarak tutulan Suriyeli vatandaşların biran önce serbest bırakılmaları gerektiği ve hapishanede bulunan vatandaşlara Uluslararası İnsan Hakları Hukukuna uygun olarak davranılması gerektiği vurgulanmıştır.
- vi. Hapishanede bulunan Suriyeliler için ayrıca Uluslararası Kızılhaç Komitesi Delegelerinin İsrail hapishanesinde bulunan tutsakların psikolojik, zihinsel ve sağlık durumlarının kontrolü için ziyaret edilmesi gerektiğine değinilmiştir.

Bu kararı onaylayan ülkeler; Afganistan, Angola, Brezilya, Burundi, Şili, Çin, Fildişi Sahili, Küba, Ekvador, Mısır, Etiyopya, Irak, Kenya, Kırgızistan, Nepal, Nijerya, Pakistan, Peru, Katar, Suudi Arabistan, Senegal, Güney Afrika, Tunus, Birleşik Arap Emirlikleri, Venezuela olmuştur.

Aleyhine oy kullanan ülkeler ise; Avustralya, Belçika, Hırvatistan, Gürcistan, Almanya, Macaristan, Panama, Slovakya, Slovenya, İspanya, Togo, Ukrayna, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Krallığı, Amerika Birleşik Devletleridir. Çekimser kalanlar Kongo

Demokratik Cumhuriyeti, Japonya, Meksika, Filipinler, Kore Cumhuriyeti, Ruanda, İsviçre'dir.

Uluslararası Hukukun temellerine ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesine göre bir toprağın güç kullanılarak ilhakı kabul edilemez. Bu yüzden Golan Tepeleri üzerinde İsrail'in hak iddia etmesi veya bunu kabul eden başka bir ülke veya üçüncü kişi uluslararası hukuka aykırı bir davranış gerçekleştirmiş olacaktır.

4) Son Dönemde Golan Tepeleri Üzerinde ABD'nin Etkisi ve Diğer Ülkelerin Verdiği Tepkiler

5 Haziran 1967'de Arap İttifaklar ve İsrail arasında çıkan gerginlik ardından Altı Gün Savaşları başlamış, İsrail Mısır'dan Gazze ve Sina Yarımadası'nı, Suriye'den de Golan Tepelerini almış ve Ürdün'ü güçlerini de Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ten çıkarmıştır. BM bunun üzerine 242 sayılı kararı almış, kararda işgal yolu ile kazanılan topraklara karşı çıktıklarını belirtmiştir. İsrail'in de geri çekilmesini istemiştir.

ABD Başkanı Donald Trump 52 yıl sonra İsrail'in Golan Tepeleri üzerindeki egemenliğini tanınmasının zamanının geldiğini söylemiş ardından bunu ilan eden başkanlık kararını imzalamıştır. (Euronews, <https://www.euronews.com/2019/04/23/netanyahu-wants-thank-trump-naming-new-golan-heights-settlement-after-n997546>) Birçok ülke tarafından eleştirilen bu kararın zamanlaması Netanyahu hakkında devam eden yolsuzluk soruşturulması tarafından yapılması ve kendisinin Beyaz Saray'ı ziyaretinden birkaç gün önce gerçekleşmesi dikkatlerden kaçmamıştır. Netanyahu, "Bu gerçekten tarihi bir gün," diyerek, askeri zaferimizi diplomatik bir zafere çevirmenin yarım asır sürdüğünü belirtti.

"Tanınmamız, iki aşamalı bir tarihi adalet eylemidir. İsrail Golan Tepelerini sadece bir savunma savaşında kazandı ve Golan'daki Yahudi halkının kökleri binlerce yıl öncesine dayandı" diyerek ekledi. (NPR, <https://www.npr.org/2019/03/25/706588932/trump-formally-recognizes-israeli-sovereignty-over-golan-heights>)

BM Genel Sözcüsü Stephane Dujarric, Golan Tepelerinin statüsünün değişmediğini ve BM'nin Golan Tepeleri politikasının

Güvenlik Konseyi kararın da belirtildiğini ifade etmiştir. BM Güvenlik Konseyinin 1981 de aldığı karar, **“İsrail’in işgal altındaki Golan Tepelerinde kendi kanunlarını, yargısını ve idaresini uygulama kararı hükümsüzdür ve uluslararası hukuki geçerliliği yoktur.”** ifadesinin altını çizmiştir. Başka bir tepki de Avrupa Birliği (AB) sözcülüğünden gelmiş, **“Golan Tepeleri dâhil İsrail’in 1967’den beri işgalinde olan topraklar üzerindeki egemenliğini tanımıyoruz”** şeklinde açıklama yapılmıştır. Açıklama da, birliğin uluslararası hukuk uyarınca 1967’nin Haziran ayından bu yana İsrail’in işgali altında olan toprakların üzerinde egemenliğini tanımadığını ve bu toprakları İsrail’in bir parçası olarak görmediğini vurgulamıştır.(Euronews, <https://tr.euronews.com/2019/03/25/abd-nin-golan-tepelerini-israil-topraklar-olarak-tanimasina-dunya-liderlerinden-tepki-yagd>)

Uluslararası arenada tepkiye yol açan bu karara ayrıca Rusya, İngiltere, Türkiye, Suudi Arabistan, Suriye, Filistin, İspanya, Kanada, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Kuveyt, Arap Birliği, Suriye İslam Konseyi, Irak da tepki vermiş, karşı çıktıklarını belirtmiştir.

İsrail yanlısı bu karar Trump’ın ideolojik tutumuyla ilgilidir. Ülkesinin dış politika çıkarlarını, İsrail ile özdeşleştirmektedir. Bu sebepten dolayı Netanyahu’nun deyimiyle iki ülke ilişkilerinin en parlak dönemini yaşamaktadır. Golan Tepelerine ilişkin bu gelişme ile ayrıca ABD’nin Suriye ile olan ilişkileriyle de örtüşmektedir. Trump, Suriye meselesinin çözümünde Rusya’nın üstünlük almasını kabul etmiş, maliyetlerinde Moskova tarafından ödenmesini istemiştir. Suriye’den asker çekme kararı netleşmese de ABD, Suriye üzerindeki operasyonel varlığını azaltmıştır. Aynı zamanda bunu yaparken güvenlik çıkarlarını da göz ardı etmemiştir. Bu çıkarlar, İran’ın Akdeniz’e ulaşmasını engelleyecek şekilde Suriye’deki askeri varlığının sınırlandırılması ve İsrail’in güvenliğinin sağlanmasıdır. Golan Tepeleri de bu çıkarların sağlanması açısından önemli bir stratejik konuma sahiptir. ABD hükümetinin stratejisi **“Uzun Vadede Rusya’yı Dengeleme ve Kısa Vadede İran’ı Sınırlandırma”** şeklinde özetlenebilir. (Ozan, 2019: 1)

Sonuç

Golan Tepelerinde 1967’de başlayan Altı Gün Savaşlarıyla birlikte başlayan İsrail işgalleri, uluslararası hukuku ve adaleti hiçe sayan, bölge de var olan çatışmacı statükonun devam etmesine hizmet eden ve olması muhtemel yakın dönemde çıkabilecek Arap-İsrail çatışmasını destekler nitelikte, o bölge de önemli birkaç meseleden biridir. Golan Tepelerinin İsrail egemenliğinde tanınması günümüze kadar sürekli telaffuz edilen ülkelerin toprak bütünlüğüne sadık kalınacağı ilkesinin hiçe sayılarak, Suriye’nin parçalanmasına göz yumulması anlamına gelmektedir.

ABD’nin Golan Tepeleri hakkında verdiği kararın sürekli değişen dünya düzeni içerisinde etkilerinin olacağı bilinen bir gerçektir. Öncelikle ABD üçüncü defa uluslararası yapılan antlaşmaları tanımadığını tekrar deklare etmiştir. İlk olarak ABD eski başkanı Obama’nın döneminde İran ile P5+1 ülkeleriyle imzalanan nükleer anlaşmasının Trump tarafından iptal edilmesi, ikincisi uluslararası hukuka göre pozisyonu 1980 yılında BM tarafından nihai olarak tanımlanan Kudüs’ün tek taraflı olarak İsrail’in başkenti sayması ve son olarak Golan’ın İsrail toprağı olarak kabul etmesidir. Bu noktada önemli olan konu Trump ‘un göreve gelmesinden bu yana aldığı üç kararında uluslararası teamülleri yok saymasıdır.

ABD ve İsrail’in Golan Tepeleri hakkındaki tutumlarından vazgeçmemeleri durumunda; BM’nin **“başkalarının topraklarını zorla ele geçirmenin kabul edilemezliği”** ilkesini yok saymaktır. Atılan bu adım diğer işgalci ülkeler için örnek teşkil edilebileceğı göz ardı edilmemelidir. Ayrıca bu durumun haydut devlet anlayışına sahip bir dünya düzeninin önünü açabileceğı yargısına varmak da yanlış olmayacaktır.

Kaynakça

Altuğ, Bayram, *Anadolu Ajansı Haber*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-israilin-golan-tepelerini-iskaline-karsi-cikan-tasariyi-kabul-etti/1425891>, 22.03.2019, Erişim Tarihi: 26.04.2019.

Asher, Jerry - Eric Hammel, **“Duel for the Golan: the 100-hour battle that saved Israel”**, Pacifica Military History, 1987, s. 49-53, 272-274

Bulut, Mevlüt, *“Altı Gün ve Yom Kippor Savaşının Modern İsrail Kimliği Üzerine Etkisi”*, Tarihın Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı 20, Yıl 2018, s. 339-350.

Cooley, John K., *“The War over Water. Foreign Policy”*, Foreign Policy, No.54, 1984, Spring, s. 3-26.

Dajani, Muna, *“Dry Peace: Syria-Israel and the Water of the Golan”*, International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence, 2011, sf 13-14

Dajani, Muna, The Atkin Paper Series, *“Dry Peace: Syria Israel and the Water of the Golan Muna Dajani”*, ICSR Atkin Fellow, March 2011, s. 7-10, 12-14.

Deveci, Mustafa, *Anadolu Ajansı Haber*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/arap-ulkeleriyle-israilin-son-savasi-yom-kippur/1274291>, 06.10.2018, Erişim Tarihi: 25.04.2019.

Entwistle, Thomas D., *“Lessons from Israeli battlefield air interdiction during the battle for Golan October 1973”*, ARMY COMMAND AND GENERAL STAFF COLL FORT LEAVENWORTH KS, 1988, sf. 44-50

Halabi, Usama R., *“Life under occupation in the Golan Heights. Journal of Palestine Studies”*, 1992, sf. 78-82

Hammel, Eric, *“Six Days in June: How Israel Won the 1967 Arab-Israeli War”*, Pacifica Military History, 1 March 2001, s. 23-45.

Embel, Ersin, *“Avrupa İçin Ortak Dış Politika Oluşturma Sürecindeki İlk Adımlar: 1973 Arap-İsrail Savaşı ve Avrupa Birliği”* Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt:13, No:1, Yıl: 2014, s.75-90.

Hof, Frederic C., *“A practical line: the line of withdrawal from Lebanon and its potential applicability to the Golan Heights”*, The Middle East Journal, 2001, sf. 25-37

Koyuncu, Hüseyin, *Euronews*, <https://tr.euronews.com/2019/03/25/abd-nin-golan-tepelerini-israil-topraklar-olarak-tanimasina-dunya-liderlerinden-tepki-yagd>, 26.03.2019, Erişim Tarihi: 26.04.2019.

NPR (National Public Radio), <https://www.npr.org/2019/03/25/706588932/trump-formally-recognizes-israeli-sovereignty-over-golan-heights>, 25.03.2019, Erişim Tarihi: 26.04.2019.

Ozan, Emre, “ABD’nin Ortadoğu Politikasında İsrail”,
<https://ankasam.org/abdnin-ortadogu-politikasinda-israil/>, Erişim
Tarihi: 27.04.2019, ANKASAM, 1 Nisan 2019.

Siemaszko, Corky, *Euronews*,
<https://www.euronews.com/2019/04/23/netanyahu-wants-thank-trump-naming-new-golan-heights-settlement-after-n997546>,
23.04.2019, Erişim Tarihi: 26.04.2019

United Nations General Assembly, “37/33. *Human rights in the occupied Syrian Golan*”, Resolution adopted by the Human Rights Council on 23 March 2018, 6 April 2018.

Wolf, Aaron T, “**Hydropolitics along the Jordan River: Scarce water and its impact on the Arab-Israeli conflict**”, United Nations University Press, 1995, sf. 164-168